

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Lähtökohtaisesti MTK kannattaa ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistuksen periaatetta, jonka tarkoituksena on yksinkertaistaa rahoitusjärjestelmää ja tuoda siihen ennakoituvuutta.

MTK huomauttaa, että valmisteluprosessissa lopullista lakiesitystä, ei kertaakaan käsitelty OKM:n seurantaryhmässä ennen lausuntoa. Tästä syytä lausunnolla esitetyssä HE:ssä on yllätyksiä, joista seurantaryhmässä ei keskusteltu.

MTK pitää kannatettavana, että HE:ssä on nostettu periaatteeksi huolehtia huoltovarmuuskriittisten alojen koulutuksen turvaamisesta. Tämä on hallitusohjelman kirjausten mukaista. Luonnonvara-ala on mitä suurimmassa määrin yksi tärkeimmistä huoltovarmuuteen vaikuttavista aloista turvatessaan ruoka- ja energia-alana Suomen omavaraisuutta ko sektoreilla.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

-

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

MTK on hyvin huolissaan rahoituksen uudistuksesta koskien tutkintojen kustannuskorien sijoittelua luonnonvara-alan osalta. Lähes kaikki maa-, metsä, hevos- ja puutarhatalouden perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kustannuskorisijoittelut ovat heikentyneet. Metsäalan ammattitutkinto on tipahtanut jopa 4 korista 1 koriin.

Kokonaisuudessaan tämä vähentää luonnonvara-alan koulutuksen rahoitusta 20-27%:lla riippuen koulutusorganisaation tutkintojen järjestämisen painotuksista. Tämä on luonnonvara-alan koulutuksen kannalta kestävä ehdotus ja se vaarantaa luonnonvara-alan koulutuksen järjestämisen edellytykset.

Tarkasteltaessa vuoden -22 luonnonvara-alan koulutuksen kustannuksia vaihtelu ammattiopistojen välillä on suurta. Kun selviteltiin luonnonvara-alan kustannustietoja perusteellisemmin, selvisi, että opetusmaatiloiden, -tallien ja -puutarhojen kustannukset ohjeistetaan muille koulutuksen järjestäjien kustannuspaikoille kuin kohdentumaan ko alan koulutuksen kustannuksiin. Tämä vääristää luonnonvara-alan koulutuksen todellisia kustannuksia. Toki poistot kohdentuvat koulutuksen kustannuksiin, mutta historian ja opetuksen luonteen vuoksi luonnonvara-alan yksiköt sijaitsevat etäämpänä muista koulutuksen järjestäjien kampuksista ja niillä on paljon vanhaa rakennuskantaa, joista poistot on tehty, mutta kustannukset juoksevat. Kustannustietojen selvittelyssä käytettiin Opetushallituksen asiantuntija-apua. MTK esittää, että kustannusten oikea kohdistaminen on tarkasteltava perusteellisesti uudestaan ja ohjeistukset koulutusorganisaatioille selkeytettävä.

Opetusmaatioilla, -talleilla ja -puutarhoissa työskentelee tavanomaista alan yritystä enemmän henkilökuntaa ohjaamassa ja opettamassa alan opiskelijoita työtehtäviin. Myöskään opetusmaatiloiden, -tallien ja -puutarhojen henkilökunnan kustannukset eivät ohjaudu luonnonvara-alan koulutukseen, vaan muille koulutuksen järjestäjien kustannuspaikoille. Tämä henkilökunta on kuitenkin koulutusorganisaatioissa vain alan koulutuksen takia töissä. Luonnonvara-alan koulutuksen luonteeseen kuuluu lisäksi, että opetusmaatioilla ja -talleilla on eläimiä, joita on hoidettava vuoden jokaisena päivänä, vaikka opiskelijat ovat lomalla.

Luonnonvara-ala kohtaa jo nyt ja lähitulevaisuudessa osaajapulaa, sillä Opetushallituksen osaamisen ennakoitietojen mukaan eläköityvien määrä on lähitulevaisuudessa niin suuri, että vaikka kaikki koulutuspaikat täyttyisivät, se ei tule riittämään alan vaatimiin osaajatarpeisiin. Tästäkin syystä luonnonvara-alan kattavasta koulutuksesta on huolehdittava.

Luonnonvara-alalla on paljon alan vaihtajia ja ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osaamisaloja, jotka muutenkin edellyttävät alan pohjakoulutusta. Tällaisia ovat esimerkiksi tilasiemennyksen osaamisala, maatalouslomituksen ohjauksen osaamisala ja maatalouden vesitalouden erikoisammattitutkinto. Nykyisen rahoitusuudistuksen esitys heikentää ammatti- ja erikoisammattitutkintojen järjestämisen edellytyksiä, kun kustannuskorot ovat tipahtaneet alimpaan rahoituksen kustannuskoriin. Lisäksi sukupolvenvaihdostilanteissa osa maatilayritysten jatkajista tulevat muilta aloilta maatilayrityksen jatkajiksi. He hakeutuvat alan koulutukseen sekä osaamisen varmistamisen että tiettyjen maatalouden investointitukien saamiseksi. Nykyinen rahoitusmalli ei tue joustavaa koulutusta sukupolvenvaihdostilanteissa.

MTK esittää, että

- Luonnonvara-alan kustannuksien kohdentaminen oppimisympäristöjen osalta (opetusmaatilat, -tallit ja puutarhat) kohdennetaan ko koulutuksen kustannuslajeille koulutusorganisaatioissa, johon ne kuuluvatkin. Näin saadaan realistinen kuva alan koulutuksen kustannuksista. Myös ohjeistus on tarkistettava selkeäksi.
- Luonnonvara-alan koulutuksen ammatillisten perustutkintojen kustannustaso tulee säilyttää nykyisellään, jotta huoltovarmuuskriittisten alojen koulutus ja osaaminen turvataan.
- Luonnonvara-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kustannustaso tulee säilyttää nykyisellä tasolla, jotta huoltovarmuuskriittisten alojen erikoistumisen koulutus ja osaaminen turvataan.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

-

Tilaukoulutusta koskevat säädösehdotukset

-

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

-

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

-

Susanna Aro
johtaja Susanna Aro Maaseudun elinvoima/MTK